

b) płyta nagrobna biskupa Jana Lubrańskiego

W kaplicy św. Jana Kantego umieszczono płytę nagrobną stanowiącą niegdyś element tumbi grobowej Jana Lubrańskiego, zamówionej przez jego następcę, biskupa Piotra Tomickiego. Wykonana została z niezwykle kosztownego węgierskiego czerwonego marmuru przez warsztat Bartholomea Berrecciego, znanego z realizacji renesansowej kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu.

b) Bishop Jan Lubrański's tombstone

The tomb stone, which once had been part of Jan Lubrański's grave commissioned by his successor bishop Piotr Tomicki, is located in the Chapel of Saint Jan Kanty. The tombstone was made of extremely expensive red Hungarian marble by the workshop of Bartolommeo Berrecci, who became famous as the author of the Renaissance Sigismund's Chapel at Wavel.

Fot. / Photo L. Gdak

Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu / Archdiocesan Museum in Poznań

Godziny zwiedzania: / Opening times:

wtorek – piątek: 10:00 – 17:00 / Tuesday – Friday: 10 am – 5 pm

sobota: 9:00 – 15:00 / Saturday: 9 am – 3 pm

wstęp płatny / Please note that there is an admission fee to visit the museum.

Fot. / Photo L. Gdak

7. Akademia Lubrańskiego

Opus vitae biskupa Lubrańskiego, tj. uczelnia renesansowa, ufundowana została w 1519 r. w celu zaspokojenia potrzeb przede wszystkim mieszczańskich elit i duchowieństwa, oraz kształcenia przyszłych kadr administracyjnych państwa i Kościoła. Innowacyjne metody i program nauczania z rozbudowanymi elementami retoryki sprawiły, iż *Collegium Lubranscianum* w początkach swej działalności mogło się poszczycić bardzo wysokim poziomem edukacji, a jego mury opuściło wielu wybitnych absolwentów. Sam fundator nie dożył końca budowy gmachu, na którego fasadzie umieszczono plaketę z herbem Godziemba i identyfikującymi Lubrańskiego biskupimi atrybutami. Uczelnia przeżywała w swej historii lepsze i gorsze czasy, aż ostatecznie w wyniku reform w dziedzinie oświaty przestała istnieć w 1780 roku. Po wielu zmianach przeznaczenia i form architektonicznych budynek jest dzisiaj siedzibą Muzeum Archidiecezjalnego.

c) ułomek z grobowca Lubrańskiego w podziemiach katedry

Znajdujący się niegdyś w nawie głównej grobowiec Lubrańskiego uległ zniszczeniu najprawdopodobniej w 1790 r. w wyniku katastrofy budowlanej. Szczęśliwie zachował się, prócz płyty nagrobnej, także fragment tablicy inskrypcyjnej wystawiającej Lubrańskiego jako biegłego w *księgach boskich i ludzkich*. Po II wojnie światowej ułomek umieszczono w podziemiach katedry, w tzw. lapidarium, gdzie eksponowane są też dwa elementy z piaskowca (tzw. konsole) zdobiące niegdyś grobowiec.

c) Remains of Lubrański's tomb in Cathedral vault

Lubrański's tomb, which had previously been located in the nave, was destroyed probably in 1790 due to a construction disaster. Luckily, apart from the tombstone, there was another element that survived – a piece of plaque with an inscription praising Lubrański as a person adept at reading and understanding *God's and people's books*. After the Second World War, the piece was placed in the Cathedral vault among the collection of stone monuments, including two sandstone pieces (the so-called corbels) which used to embellish the tomb.

Fot. / Photo L. Gdak

7. Lubrański Academy

The opus vitae of bishop Lubrański, namely the Renaissance Academy, was established in 1519 in order to cater for the needs of the middle-class elite and the clergy, as well as to educate the future state and Church administrative staff. An innovative programme of teaching and methods, including extended elements of rhetoric, contributed to the fact that at the beginning of its activity, *Collegium Lubranscianum* could pride itself on its very high level of teaching and many distinguished graduates. The founder himself did not live to see the finished building. However, the plaque hanging on the Academy's façade presents the Godziemba coat of arms and bishop's attributes, clearly referring to Lubrański. Over the course of its history, the Academy went through some good times and bad times until eventually, due to education reforms, it was closed in 1780. Having changed its function and design many times, today the building houses the Archdiocesan Museum.

3. kanonia Fundi Godziemba

Z fundacji ówczesnego wojewody kaliskiego Mikołaja Lubrańskiego, brata Jana, powstała w 1504 r. jedna z najstarszych kanonii na Ostrowie Tumskim, funkcjonująca pod nazwą Fundi Godziemba. Wzniesiona zapewne za radą, a przynajmniej aprobatą biskupa Lubrańskiego, była domem przeznaczonym dla członków kapituły katedralnej ze szczególnym uwzględnieniem przedstawicieli rodu Lubrańskich. Posadowiona została na murze obronnym znanym jako mur Lubrańskiego, o czym można się przekonać dzięki odsoniętemu spod warstwy tynku fragmentowi ściany zachodniej budynku.

3. Fundi Godziemba Canonry

In 1504 Mikołaj Lubrański, who was the governor of the Kalisz province and Jan Lubrański's brother, established one of the oldest canonries on the Cathedral Island, known as Fundi Godziemba Canonry. It was probably built on the advice, or at least with the approval, of bishop Lubrański, and was the house of the members of the cathedral chapter, especially members of the Lubrański family. The canonry was placed on the defence wall, known as Lubrański's wall, which you can notice by looking at the unplastered part of the western wall of the building.

Fot. / Photo L. Gdak

4. psalteria

W trosce o jakość muzycznej oprawy dla liturgii sprawowanej w katedrze biskup Lubrański ufundował w 1512 r. Kolegium dwunastu psalterzystów. Wzniesiono na ich potrzeby późnogotycki gmach ozdobiony imponującym schodkowym szczytem. Do obowiązków psalterzystów należało m.in. śpiewanie *Psalterza Dawidowego* czy odprawianie mszy w intencji fundatorów. Kolegium zlikwidowano na początku XIX w., a sam budynek był zagrożony rozbiórką, jednak ostatecznie staraniami kapituły przetrwał dzięki remontowi przeprowadzonemu w 1861 r. Osobę fundatora upamiętniły na elewacji tablice z herbem rodowym i przedstawienie Godziemby na kolumnie wewnątrz budynku.

4. House of psalm singers

In order to ensure the high quality of music performed during liturgy celebrated at the Cathedral, in 1512 bishop Lubrański established a college of twelve psalm singers. A late-Gothic building embellished with an impressive crow-stepped gable was founded for their use. Psalm singers' duties comprised singing *David's Psalter* and saying Mass for the founders, to name only a few. The college was disbanded at the beginning of the 19th century, and the building was under the threat of demolition. Eventually, however, due to the chapter's effort, it survived thanks to the renovation work carried out in 1861. The founder was commemorated on the plaques presenting the family's coat of arms hanging on the building's façade as well as in the Godziemba coat of arms presented on a column inside the building.

5. tzw. mur Lubrańskiego

Ceglany mur otaczający biskupie miasto na Ostrowie Tumskim, uzbrojony w baszty i bramy prowadzące na wyspę, do niedawna uważano za autorskie dzieło biskupa Jana Lubrańskiego. Dzisiaj wiadomo, iż był on jedynie kontynuatorem przedsięwzięcia, a budowę tych fortyfikacji rozpoczęto wcześniej, prawdopodobnie za czasów biskupa Andrzeja z Bnina. Wśród kilku zidentyfikowanych reliktów imponującą prezentuje się ten wyeksponowany w Rezerwacie Archeologicznym *Genius Loci*. Inne fragmenty widoczne są m.in. w nieotynkowanych częściach elewacji dawnych kanonii posadowionych na murze (Fundi Godziemba czy kanonia przy ul. Ostrów Tumski 11).

5. So-called Lubrański's wall

The brick wall surrounding the bishop's city on the Cathedral Island, armed with towers and gates leading to the island, has until recently been considered to be bishop Jan Lubrański's idea. Today we know that he was only this project's continuator, and the work on the fortifications began earlier – probably during bishop Andrzej from Bnin's time. The more impressive of the several of the identified remains of the wall is the one displayed at the Archaeological Reserve *Genius Loci*. Other parts of the wall can be seen for instance in the unplastered parts of the façade of old canonries which were placed on the wall (for example Fundi Godziemba and the canonry at 11 Ostrów Tumski Street).

6. ulica Jana Lubrańskiego

Nazwa ulicy prowadzącej do dawnego gmachu Akademii Lubrańskiego nadana została przez polskie władze w 1919 r. w celu uczczenia założyciela tej słynnej uczelni. Postać ta zasługiwała jednak na upamiętnienie nie tylko ze względu na tę doniosłą fundację, ale także na inne inwestycje, które dotyczyły codziennej egzystencji mieszkańców. Za sprawą biskupa Lubrańskiego m.in. wybrukowano główny trakt przechodzący przez wyspę, postawiono nowe mosty na Warcie i Cybinie i poprowadzono drewniane wodociągi dostarczające na Ostrów Tumski czystą wodę z okolicznych terenów.

6. Jan Lubrański Street

The name was given to the street leading to the old building of the Lubrański Academy by Polish authorities in 1919 to honour the founder of the famous school. The bishop deserved to be commemorated not only for establishing this great institution, but also for other investment projects which touched the everyday life of the inhabitants. Thanks to bishop Lubrański, the main route through the island was cobbled, new bridges over the Warta and Cybina Rivers were built and wooden waterworks providing fresh water to the island from the surrounding areas were created.

W księgach boskich i ludzkich. Świat Jana Lubrańskiego

Wystawa czasowa prezentowana w Śluzie Katedralnej poświęcona jest nieprzeciętnej postaci Jana Lubrańskiego, którego prężna działalność znacząco wpłynęła na rozwój Ostrowa Tumskiego. Nie ma wątpliwości, że ten przedstawiciel ówczesnych elit intelektualnych miał świadomość, iż rozliczne inwestycje w dziedzinie kultury i edukacji muszą iść w parze z dbałością o sprawy przyziemne. Niektóre z tych inwestycji okazały się na tyle trwałe, że do dziś stanowią część materialnego dziedzictwa Poznania. Zapraszamy na spacer po Wyspie Katedralnej śladami ambitnych przedsięwzięć biskupa Jana Lubrańskiego.

In God's and people's books. The world of Jan Lubrański

The temporary exhibition presented in the Cathedral Lock tells the story of Jan Lubrański – an exceptional figure, whose groundbreaking work had a significant influence on the development of the Cathedral Island. Without a doubt, this member of the intellectual elite of his time realised that investing in culture and education must go hand in hand with taking care of mundane matters. Some of his projects turned out to be so lasting that today they are part of the tangible heritage of Poznań. We would like to invite you to take a walk around the Cathedral Island and follow the trail of Jan Lubrański's ambitious projects.

Fot. / Photo Ł. Gdak

1. Pałac Arcybiskupi

Jan Lubrański zdecydował się na rozbudowę siedziby biskupiej istniejącej w tym miejscu od co najmniej XV wieku. Z jego inicjatywy powstało skrzydło wschodnie oraz łącznik poprowadzony nad ulicą pomiędzy balkonem pałacu, a wieżą wschodnią katedry (oba elementy zostały później rozebrane). Zamówił także do reprezentacyjnej sali galerię biskupów poznańskich autorstwa Stanisława Skórki z Krakowa (niezachowana).

1. Archbishop's palace

Jan Lubrański made a decision to expand the seat of the bishops in Poznań, which has been located here at least from the 15th century. It was his idea to build the eastern wing and a bridge over the street connecting the palace's balcony and the eastern Cathedral tower (both of which were later demolished). He also commissioned a gallery of portraits presenting the bishops of Poznań, which were painted by Stanisław Skórka from Cracow and hang in the palace's great hall (the gallery does not exist anymore).

Fot. / Photo J. Tritt

a) płyta Bernarda Lubrańskiego

Wchodząc do katedry od strony kruchty południowej, na lewo od wejścia ujrzymy zawieszoną na ścianie niezwykle kunsztowną płytę spiżową upamiętniającą kanonika Bernarda Lubrańskiego. To warte majątek dzieło sztuki zamówione zostało przez brata zmarłego, biskupa Jana Lubrańskiego, w dowód wdzięczności wobec krewnego za udzielane wsparcie oraz jako wyraz aspiracji i potęgi członków rodu.

a) Bernard Lubrański's tombstone

If we were to enter the Cathedral through the southern church porch, we would notice on the left-hand side of the entrance an exquisite gunmetal tombstone commemorating canon Bernard Lubrański. This extremely valuable work of art was commissioned by Bernard's brother, Jan, as a token of gratitude for his support as well as an expression of aspirations and strength of the members of their family.

Fot. / Photo Ł. Gdak

Godziny dostępności zwiedzania Katedry: / Cathedral sightseeing times:

od 14 marca do 15 listopada: w dni powszednie od g. 9.00 do 17.00 / from March 14 to November 15: during weekdays 9 am – 5 pm

od 16 listopada do 13 marca: w dni powszednie od g. 9.00 do 16.00 / from November 16 to March 13: during weekdays 9 am – 4 pm

zwiedzanie świątyni możliwe między nabożeństwami / visiting the Cathedral is not possible during religious services

wstęp do podziemi płatny / please note that there is an admission fee to visit the vault

Tekst i układ treści / Text and content layout: Maksym Kempieński
Projekt graficzny / Design: Rafał Górczyński
Zdjęcia / Photos: Łukasz Gdak, Jarosław Tritt
Tłumaczenie / Translation into English: Dorota Piwowarczyk
Produkcja / Production: CTK TRAKT 2020

2. Katedra

Po koniec XV w. rozpoczęła się przebudowa wież zachodnich katedry. Działania te zapoczątkowały ostatnią fazę prowadzonych od kilkuset lat prac nad gotycką formą tej świątyni. Biskup Jan Lubrański, zainspirowany wielkimi inwestycjami, które oglądał podczas pobytu w Rzymie, zdecydował o przebudowie wnętrza prezbiterium i zamówieniu nowych organów i witraży. W tym okresie fasada kościoła została ozdobiona zegarem, a wieże zwieńczone imponującymi hełmami gotyckimi zakończonymi złotymi kulami. Do tej formy architektonicznej świątyni nawiązano podczas powojennej rekonstrukcji zachodniej fasady katedry, nie uwzględniając jednak kształtu ówczesnych hełmów wież.

2. Cathedral

At the end of the 15th century the rebuilding of the Cathedral's western towers commenced. This began the last stage of the several-hundred-year-old work on the Gothic design of the church. Bishop Jan Lubrański, inspired by great projects he had seen during his visit to Rome, decided to rebuild the interior of a chancel as well as commission new church organ and stained glass windows. What is more, the façade of the church was embellished with a clock, whereas the towers gained impressive Gothic steeples with golden globes. This architectural form of the church, apart from the steeples, became inspiration during the post-war rebuilding of the western façade of the Cathedral.

W księgach boskich i ludzkich. Świat Jana Lubrańskiego

7.03.–7.06.2020

Brama Poznania, wystawa czasowa
Porta Posnania, temporary exhibition